

Wymagania edukacyjne z języka polskiego

Całość wymagań dotyczy wszystkich uczniów, zaś fragmenty zaznaczone pogrubieniem uczniów realizujących rozszerzony program z języka polskiego

Klasa I

ODBIÓR WYPOWIEDZI, SAMOKSZTAŁCENIE I ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA

ocena dopuszczająca:

- odczytuje w tekście znaczenia pojedynczych słów i związków frazeologicznych w kontekście całego zdania;
- **korzysta z zasobów biblioteki, w tym biblioteki cyfrowej;**
- korzysta ze słowników;

ocena dostateczna:

- rozróżnia znaczenie realne i etymologiczne wyrazów;
- rozpoznaje typ nadawcy i adresata;
- wskazuje cechy stylistyczne tekstu;
- rozpoznaje ironię
- **dokonuje streszczenia tekstu, wskazując tezę streszczanego tekstu; zachowuje właściwe proporcje;**
- **gromadzi literaturę potrzebną do opracowania zagadnienia i sporządza opis bibliograficzny;**
- selekcjonuje informacje według przyjętych lub podanych kryteriów;
- wylicza składniki aktu komunikacji;
- **potrafi wskazać główne elementy tekstu krytycznoliterackiego i teoretycznoliterackiego (np. recenzja, szkic, artykuł, esej);**
- **samodzielnie poszukuje lektury, której wybór jest uzasadniany określonym celem;**
- **zna utwory, które są kontekstem dla poznawanych utworów staropolskich, średniowiecznych, renesansowych, barokowych, oświeceniowych i romantycznych;**
-

ocena dobra:

- określa funkcje cech stylistycznych tekstu;
- redaguje streszczenie logiczne tekstu, **wskazując tezę streszczanego tekstu oraz argumenty ją uzasadniające;**
- rozumie zależności aktu komunikacji;
- rozpoznaje funkcje: informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną, w tym perswazyjną;
- **podejmuje próby wykorzystania szkiców krytycznoliterackich i teoretycznoliterackich we własnych tekstach;**
-

ocena bardzo dobra:

- objaśnia mechanizm ironii w tekście, wskazuje jej funkcję;
- redaguje streszczenie logiczne tekstu, **wskazując temat i tezę streszczanego tekstu, argumenty ją uzasadniające oraz jego podsumowanie;**
- wykorzystuje słowniki, w tym etymologiczny oraz symboli do interpretacji utworów;
- dostrzega zmiany w modelach komunikacji staropolskiej i współczesnej;
- **wykorzystuje szkice teoretycznoliterackie do tworzenia własnych interpretacji;**
- **potrafi wykazać, że obraz świata budowany jest za pomocą języka, zarówno w literaturze jak i w komunikacji;**
-

ocena celująca:

- tworzy bazy danych;
- analizuje znaczenia słów staropolskich i poszukuje znaczeń współczesnych wywodzonych ze staropolskich źródeł;
- **w procesie analizowania języka staropolskiego dostrzega i wskazuje te cechy języka, które decydują o jego przynależności do grupy języków słowiańskich;**

ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY ORAZ WARTOŚCIOWANIE

ocena dopuszczająca

- prezentuje własny sposób przeżywania dzieła;
- nazywa podstawowe cechy konwencji utworu funeralnego, stylu biblijnego i postawy romantycznej;
- rozpoznaje hiperbolę, anaforę, paralelizmy składniowe;
- wymienia cechy charakterystyczne dla średniowiecznej konwencji przedstawiania bohaterów i świętych;
- wymienia cechy charakterystyczne dla renesansowego humanizmu;
- definiuje pojęcie języka barokowego;
- definiuje pojęcie dydaktyzmu w literaturze oświeceniowej;
- opisuje postawę bohatera romantycznego;
- dostrzega różnice pomiędzy językiem dawnym i współczesnym;
- identyfikuje bohatera współczesnego i średniowiecznego;
- parafrazuje mity;
- zna pojęcie alegoryczności;
- dostrzega konflikt wartości;
- **rozpoznaje symbole biblijne;**
- **zna definicję parodii;**

ocena dostateczna:

- stawia hipotezę interpretacyjną do wskazanego w tekście źródła;
- rozpoznaje konwencję utworu funeralnego, stylu biblijnego i postawy romantycznej;
- rozpoznaje w utworach cechy charakterystyczne dla średniowiecznej konwencji przedstawiania bohaterów i świętych;
- rozpoznaje w utworach cechy charakterystyczne dla renesansowego humanizmu;
- wymienia cechy charakterystyczne dla języka barokowego;
- wymienia cechy dydaktyzmu w literaturze oświeceniowej;
- rozpoznaje charakterystyczne cechy bohatera romantycznego;
- definiuje pojęcie synkretyzmu rodzajowego;
- rozpoznaje w utworze średniowieczne i współczesne sposoby kreowania bohaterów;
- rozpoznaje w utworach antycznych fabuły wywiedzione z mitów;
- rozpoznaje elementy kreacji świata charakterystyczne dla utworów romantycznych;
- porównuje wskazane elementy sposobu pokazywania relacji Bóg-człowiek w utworach średniowiecznych, renesansowych i romantycznych;
- dostrzega alegoryczność Biblii;
- dostrzega w czytanych utworach wartości uniwersalne i narodowe;
- dostrzega tragizm;
- **porównuje teksty;**
- **rozpoznaje znaki tradycji antycznej, judaistycznej, chrześcijańskiej;**
- **rozpoznaje parodię;**
- **rozpoznaje elementy stylu utworu renesansowego, barokowego i romantycznego;**
- **próbuje przeprowadzić interpretację porównawczą utworów średniowiecznych, renesansowych i romantycznych;**
- **konfrontuje teksty literackie z elementami innych tekstów kultury;**

ocena dobra:

- samodzielnie stawia hipotezę interpretacyjną;
- określa funkcję zastosowanych środków wyrazu artystycznego;
- rozpoznaje w utworach cechy charakterystyczne dla języka barokowego;
- rozpoznaje w utworach cechy dydaktyzmu w utworach oświeceniowych;
- rozpoznaje synkretyzm rodzajowy jako cechę utworu romantycznego;
- rozpoznaje sposób kreowania świata w utworach romantycznych;
- porównuje elementy kreacji świata w utworach średniowiecznych, oświeceniowych i romantycznych;
- próbuje wykorzystać w interpretacji konteksty literackie, religijne, filozoficzne;
- próbuje porównać sposób pokazywania relacji Bóg-człowiek w utworach średniowiecznych, renesansowych i romantycznych;
- odczytuje alegoryczność treści Biblii;
- analizuje środki językowe służące opisaniu wartości, jak: Bóg, człowiek, piękno, dobro, prawda;
- rozumie kategorię tragizmu jako konsekwencji konfliktu wartości;
- **wskazuje różne relacje między tekstami;**

- **rozpoznaje przemiany konwencji klasycznych i romantycznych;**
- **zna funkcję znaków tradycji antycznej, judaistycznej, chrześcijańskiej w utworze;**
- **wskazuje wzorzec tekstowy parodii;**
- **rozpoznaje styl utworu renesansowego, barokowego i romantycznego;**
- **przeprowadza interpretację porównawczą utworów średniowiecznych, renesansowych i romantycznych;**
- **konfrontuje teksty literackie z innymi tekstami kultury;**

ocena bardzo dobra:

- stawia hipotezę interpretacyjną samodzielnie wskazując w tekście jej źródło;
- analizuje teksty dawne pod względem leksykalnym i fonetycznym;
- porównuje kreacje świata w utworach średniowiecznych, oświeceniowych i romantycznych;
- wykorzystuje w interpretacji konteksty literackie, religijne, filozoficzne;
- porównuje sposób pokazywania relacji Bóg-człowiek w utworach średniowiecznych, renesansowych i romantycznych;
- konfrontuje alegoryczność treści Biblii z tekstami współczesnymi;
- wykorzystuje środki językowe służące opisaniu wartości, jak: Bóg, człowiek, piękno, dobro, prawda w twórczym naśladownictwie;
- wyjaśnia w czytanych utworach obecność wartości uniwersalnych i narodowych;
- **wskazuje różne relacje między tekstami w kontekście problemów etycznych;**
- **wyjaśnia przemiany konwencji klasycznych i romantycznych;**
- **wyjaśnia funkcję znaków tradycji antycznej, judaistycznej, chrześcijańskiej w utworze;**
- **wyjaśnia różnice w stylu utworu renesansowego, barokowego i romantycznego;**
- **przeprowadza interpretację porównawczą utworów średniowiecznych, renesansowych i romantycznych z funkcjonalnym wykorzystaniem kontekstów;**
- **planuje konfrontację tekstów literackich z innymi tekstami kultury;**

ocena celująca:

- krytycznie interpretuje utwory, uwypatniając wskazane konteksty;
- tworzy własne oryginalne teksty służące analizie i interpretacji tekstów kultury oraz wartościowaniu;
- **przeprowadza interpretację porównawczą utworów średniowiecznych, renesansowych i romantycznych z oryginalnym wykorzystaniem kontekstów;**
- **ocenia konfrontację tekstów literackich z innymi tekstami kultury;**

TWORZENIE WYPOWIEDZI I ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA

ocena dopuszczająca:

- pisze referat na zadany temat;
- tworzy tekst argumentacyjny;
- operuje słownictwem z zakresu kręgów tematycznych objętych programem klasy I;
- samodzielnie przygotowuje wypowiedź argumentacyjną z prezentacją multimedialną;

ocena dostateczna:

- sprawnie wypowiada się w mowie i piśmie;
- pisze rozprawkę interpretacyjną na podstawie danego tekstu literackiego;
- przestrzega zasad spójności i logiki wypowiedzi przy konstrukcji każdej wypowiedzi pisemnej i ustnej;
- redakcyjnie opracowuje własny tekst, by nadać mu poprawny i estetyczny kształt;

ocena dobra:

- tworzy rozprawkę problemową na podstawie tekstów kultury;

ocena bardzo dobra:

- tworzy teksty logiczne, konsekwentne i ilustrowane odpowiednimi przykładami;
- dokonuje pogłębionej analizy przywołanych przykładów;
- świadomie stosuje odpowiednie środki perswazyjne

ocena celująca:

- **świadomie operuje środkami językowymi**

Klasa II

ODBIÓR WYPOWIEDZI, SAMOKSZTAŁCENIE I ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA

Ocena dopuszczająca:

- objaśnia sens wyrazów oraz związków frazeologicznych w kontekście całego utworu;
- rozpoznaje słownictwo emocjonalne i neutralne;

Ocena dostateczna:

- określa nadawcę i odbiorcę tekstu;
- rozpoznaje ironię w tekście;
- rozpoznaje pytania podchwytliwe;
- rozpoznaje manipulację językową;
- rozpoznaje w tekstach różne odmiany stylizacji;
- **zna utwory, które są kontekstem dla poznawanych utworów wieku XIX i pierwszej połowy wieku XX;**
- **dostrzega odmienność stylów artystycznego, naukowego i potocznego**

Ocena dobra:

- potrafi wyjaśnić mechanizm manipulacji językowej;
- świadomie analizuje znaczenia słów;
- potrafi wskazać funkcję stylizacji;
- **samodzielnie wybiera lekturę konieczną do opracowania wybranego zadania**
- **podjmuje próbę interpretacji tekstów krytycznoliterackich;**
- **dostrzega zależność między obrazem świata a językiem, jakim jest on prezentowany;**
- **potrafi wskazać elementy odróżniające style;**
-

Ocena bardzo dobra:

- objaśnia mechanizm ironii w tekście, wskazuje jej funkcję;
- rozróżnia modele komunikacji językowej;
- potrafi wyjaśnić elementy składające się na stylizację;
- **wykorzystuje szkice teoretycznoliterackie do tworzenia własnych interpretacji;**
- **wykorzystuje we własnych tekstach zależność między obrazem świata a językiem, jakim jest on prezentowany;**
-

Ocena celująca:

- **potrafi odczytywać teksty na wielu poziomach i intertekstualnie;**

ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY ORAZ WARTOŚCIOWANIE

Ocena dopuszczająca:

- prezentuje własną refleksję o przeczytanym dziele z uwzględnieniem pierwszych, emocjonalnych przeżyć;
- zna definicję środków artystycznego wyrazu w czytany dziele literackim;
- zna definicje elementów kompozycyjnych dzieła literackiego;
- wymienia i definiuje zjawiska charakterystyczne dla myślenia pozytywistycznego i młodopolskiego;
- zna pojęcie modernizmu;
- odnajduje w utworze wartości takie jak prawda, tolerancja;
- odczytuje z tekstów wartości narodowe i uniwersalne;
- dostrzega źródła konfliktów wartości;
- **dostrzega przemienność konwencji romantycznych i klasycznych;**
- **rozpoznaje w literaturze XIX i XX wieku znaki tradycji biblijnej i antycznej;**
- **zna pojęcie parodii, parafrazy, trawestacji tekstu;**
- **wskazuje płaszczyznę porównania tekstów z epok wcześniejszych i późniejszych;**
- **interpretuje środki wyrazu charakterystyczne dla eseju i felietonu;**

Ocena dostateczna:

- podejmuje próbę problematyzowania zagadnień przedstawionych w utworze;
- rozpoznaje konwencje romantyczne i poromantyczne;
- nazywa środki artystycznego wyrazu w czytany dziele literackim;

- rozpoznaje elementy kompozycyjne dzieła literackiego;
- dostrzega podstawowe zjawiska charakterystyczne dla myślenia pozytywistycznego i młodopolskiego w czytanych utworach;
- rozpoznaje elementy modernistyczne w omawianych tekstach;
- wykorzystuje w interpretacji wskazane konteksty;
- próbuje odczytać symbole w utworach literackich;
- próbuje odczytać z wypowiedzi bohaterów literackich te cechy języka, które pozwalają na ocenę i wartościowanie postaw;
- dyskutuje o wartościach takich jak honor, wolność, Bóg;
- **dostrzega praktykę łączenia konwencji romantycznych i klasycznych;**
- **rozpoznaje parodię, parafrazę i trawestację tekstu;**
- **podjmuje próby interpretacji porównawczej tekstów różnych epok;**
- **interpretuje esej i felieton;**
- **dostrzega różnorodność sposobów mówienia o wartościach;**

ocena dobra:

- problematyzuje zagadnienia przedstawione w utworze;
- wykorzystuje wiedzę o środkach artystycznego wyrazu i określa ich funkcję czytany dziele literackim;
- określa funkcję elementów kompozycyjnych dzieła literackiego;
- dostrzega zjawiska charakterystyczne dla myślenia pozytywistycznego i młodopolskiego w czytanych utworach;
- rozpoznaje modernistyczny sposób kreacji w utworach dwudziestolecia międzywojennego;
- budowanie interpretacji logicznej wynikającej ze sposobu analizy tekstu;
- wskazuje w interpretacji na różne konteksty kulturowe i filozoficzne literatury II połowy XIX i I połowy XX wieku;
- rozpoznaje modyfikacje motywów literackich;
- interpretuje symboliczne treści utworu;
- próbuje odczytać z zastosowanych form językowych informacje o sposobie wartościowania świata;
- odczytuje z wypowiedzi bohaterów literackich tych cech języka, które pozwalają na ocenę i wartościowanie postaw;
- dyskutuje o sposobach wyrażania za pośrednictwem języka takich wartości jak miłość, tolerancja, prawda, niepodległość;
- dyskutuje o wzajemnych relacjach odczytanych z tekstów wartości narodowych i uniwersalnych;
- **wskazuje relacje między różnymi aspektami czytanych utworów /etyczne, estetyczne, poznawcze/;**
- **wskazuje wzorce parodii, parafrazy, trawestacji tekstu we wcześniejszej literaturze;**
- **przeprowadza interpretację porównawczą utworów różnych epok;**
- **interpretuje esej i felieton z uruchomieniem wiedzy o ich cechach gatunkowych;**

ocena bardzo dobra:

- tworzy kategorie problemów przedstawionych w utworze;
- wyjaśnia typowość i nietypowość kompozycji dzieła literackiego;
- wyjaśnia modernistyczny sposób kreacji w utworach dwudziestolecia międzywojennego;
- funkcjonalne wykorzystanie w interpretacji kontekstów kulturowych i filozoficznych literatury II połowy XIX i I połowy XX wieku;
- reinterpretuje motywy literackie;
- odczytuje z zastosowanych form językowych informacji o sposobie wartościowania świata;
- dyskutuje o konsekwencjach źródeł konfliktów wartości;
- **charakteryzuje relacje między różnymi aspektami czytanych utworów /etyczne, estetyczne, poznawcze/;**
- **wyjaśnia cel parodii, parafrazy, trawestacji tekstu;**
- **przeprowadza krytyczną interpretację porównawczą utworów różnych epok;**
- **interpretuje esej i felieton z funkcjonalnym wykorzystaniem kontekstów;**
- **wyjaśnia różnorodność sposobów mówienia o wartościach;**

ocena celująca:

- ocenia kompozycję dzieła literackiego;
- krytycznie interpretuje symboliczne treści utworu;
- **wyjaśnia relacje między różnymi aspektami czytanych utworów /etyczne, estetyczne, poznawcze/;**

- ocenia krytycznie wykorzystanie parodii, parafrazy, trawestacji tekstu;
- interpretuje esej i felieton z wykorzystaniem różnorodnych kontekstów;

TWORZENIE WYPOWIEDZI I ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA

Ocena dopuszczająca:

- dobiera argumenty dla uzasadnienia własnej tezy lub hipotezy;
- operuje słownictwem z zakresu tematów wcześniejszych i danego etapu kształcenia;
- tworzy tekst argumentacyjny;
- dokonuje analizy tematu do pisemnego opracowania

Ocena dostateczna:

- tworzy teksty pisane z przestrzeganiem reguł logiki i spójności w takich formach jak rozprawka problemowa, rozprawka interpretacyjna;
- przygotowuje wypowiedź pisemną ze świadomością wyboru formy gatunkowej;
- stawia hipotezy i tezy interpretacyjne;
- dobiera argumenty dla uzasadnienia swojej tezy lub hipotezy

Ocena dobra:

- uzasadnia argumenty dla uzasadnienia swojej tezy lub hipotezy

Ocena bardzo dobra:

- **dogłębnie** uzasadnia argumenty dla uzasadnienia swojej tezy lub hipotezy

Ocena celująca:

- **hierarchizuje i selekcionuje argumenty ze względu na ich wartość argumentacyjną;**

Klasa III

ODBIÓR WYPOWIEDZI, SAMOKSZTAŁCENIE I ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA

Ocena dopuszczająca:

- rozumie słowa użyte w kontekście;
- rozpoznaje słownictwo neutralne i emocjonalne;

Ocena dostateczna:

- odczytuje sensy utworów i ich fragmentów;
- potrafi wykorzystać w wypowiedzi wieloznaczność wyrazów;
- rozpoznaje specyfikę tekstów publicystycznych i popularnonaukowych;
- rozpoznaje manipulację językową;
- rozpoznaje w tekście ironię;
- umie korzystać z bazy danych;
- rozpoznaje w wypowiedziach funkcję informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną, w tym perswazyjną;
- analizuje budowę i funkcję słownictwa neutralnego i emocjonalnego;
- zna granice stosowania słownictwa swobodnego;
- **wskazuje najważniejsze elementy wypowiedzi krytycznoliterackich i teoretycznoliterackich;**
- **samodzielnie dobiera lekturę;**
- **postrzega język jako narzędzie komunikowania się oraz medium, które pomaga w poznawaniu świata i tworzenia jego obrazu;**

Ocena dobra:

- odczytuje w tekstach informacje jawne i ukryte;
- odróżnia opinię od komentarza i informacji;
- wskazuje w tekście środki językowe charakterystyczne dla danego stylu;
- samodzielnie poszukuje literatury potrzebnej do opracowania zagadnienia;
- Odróżnia błędy językowe od świadomej innowacji językowej;
- zna słownictwo oficjalne i potrafi się nim posługiwać w odpowiednich sytuacjach;
- **podejmuje próbę analizy wypowiedzi krytycznoliterackich i teoretycznoliterackich;**
- **potrafi określić funkcje języka (komunikacyjną, poznawczą, społeczną);**
- **postrzega język jako ważny element tożsamości narodowej, regionalnej, środowiskowej;;**
- **sytytuje polszczyznę na tle innych języków słowiańskich i europejskich.**

Ocena bardzo dobra:

- Potrafi omówić mechanizm manipulacji językowej;
- Potrafi wskazać mechanizm ironii oraz jej funkcje;
- Wykorzystuje we własnych tekstach środki językowe charakterystyczne dla danego stylu;
- Twórczo wykorzystuje wypowiedzi krytycznoliterackie i teoretycznoliterackie;
- **Wskazuje elementy wypowiedzi retorycznej i określa ich rolę;**
- **Rozpoznaje mechanizmy nowomowy;**

Ocena celująca:

- Analizuje język tekstów mówionych i pisanych;

ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW KULTURY ORAZ WARTOŚCIOWANIE

ocena dopuszczająca:

- wstępnie rozpoznaje tekst, wskazując jego podstawowe elementy;
- zna konwencje klasyczne, romantyczne i współczesne;
- zna definicje środków językowych i kompozycyjnych wykorzystanych w tekście;
- zna charakterystyczne cechy utworów powstałych we wszystkich poznanych epokach literackich;
- wymienia cechy językowo-stylistyczne charakterystyczne dla II połowy XX wieku;
- zna sposoby kreacji świata przedstawionego w literaturze współczesnej;
- dostrzega wskazane elementy wspólne i różnicujące utwory literackie;
- wnioskuje na podstawie wskazanych cech, znanych sobie pojęć, uzasadnia przedstawione interpretacje;
- wskazuje na wartości wyrażane za pośrednictwem języka;
- **zna symbole kulturowe, pojęcie aluzji literackiej, parodii, parafrazy i trawestacji;**
- **wskazuje płaszczyznę porównania tekstów;**
- **dostrzega różnice i cechy wspólne tekstów literackich i innych tekstów kultury;**

ocena dostateczna:

- wstępnie rozpoznaje tekst, ze świadomością że jest to punkt wyjścia do dalszych rozważań interpretacyjnych;
- rozpoznaje konwencje klasyczne, romantyczne i współczesne;
- rozpoznaje wskazane środki językowe i kompozycyjne wykorzystane w tekście, podejmuje próby ich analizy i interpretacji;
- rozpoznaje wskazane charakterystyczne cechy utworów powstałych we wszystkich poznanych epokach literackich;
- rozpoznaje wskazane cechy językowo-stylistyczne charakterystyczne dla II połowy XX wieku;
- rozpoznaje wskazane sposoby kreacji świata przedstawionego w literaturze współczesnej;
- dostrzega elementy wspólne i różnicujące utwory literackie;
- wnioskuje na podstawie ukierunkowanej analizy, próbuje interpretować tekst;
- rozpoznaje język jako źródło poznania wartości;
- **dostrzega wskazane symbole kulturowe, aluzje literackie, parodie, parafrazy i trawestacje;**
- **podejmuje próby interpretacji porównawczej;**
- **podejmuje próby konfrontacji tekstu literackiego z innymi tekstami kultury;**

ocena dobra:

- odróżnia wstępny emocjonalny odbiór tekstu od pogłębionej intelektualnie interpretacji;
- charakteryzuje cechy tekstu oparte o konwencje klasyczne, romantyczne i współczesne;
- rozpoznaje środki językowe i kompozycyjne wykorzystane w tekście, analizuje i interpretuje je, określając ich funkcje;
- rozpoznaje charakterystyczne cechy utworów powstałych we wszystkich poznanych epokach literackich;
- rozpoznaje sposoby kreacji świata przedstawionego w literaturze współczesnej;
- porównuje utwory literackie i ich fragmenty;
- wnioskuje na podstawie przeprowadzonej analizy, interpretuje tekst;
- wykorzystuje w interpretacji podstawowe konteksty jako argumentację;
- rozpoznaje sposób zastosowania języka w tekście jako element budowy literackiej kreacji;
- rozpoznaje język jako narzędzie wartościowania, wykorzystuje jego estetykę;

- **rozpoznaje symbole kulturowe, aluzje literackie, parodie, parafrazy i trawestacje, próbuje odczytać intertekstualne znaczenia interpretowanych utworów;**
- **przeprowadza interpretację porównawczą;**
- **konfrontuje tekst literacki z innymi tekstami kultury;**

ocena bardzo dobra:

- wyjaśnia sposób i cel wykorzystania konwencji klasycznych, romantycznych i współczesnych;
- wyjaśnia, wykorzystując konteksty, użycie środków językowych i kompozycyjnych wykorzystanych w tekście;
- wyjaśnia charakterystyczne cechy utworów powstałych we wszystkich poznanych epokach literackich, wykorzystując konteksty;
- łączy charakterystyczne cechy utworów powstałych we wszystkich poznanych epokach literackich ze zjawiskami poetyckim;
- wyjaśnia sposoby kreacji świata przedstawionego w literaturze współczesnej, wykorzystując konteksty;
- wyjaśnia różnice pomiędzy porównywanymi utworami, czy fragmentami utworów, wykorzystując konteksty;
- buduje spójną, logiczną i przekonującą interpretację tekstu;
- funkcjonalnie wykorzystuje konteksty;
- interpretuje sposób zastosowania języka w tekście jako element budowy literackiej kreacji;
- **odczytuje intertekstualne znaczenia interpretowanych utworów;**
- **przeprowadza krytyczną interpretację porównawczą;**
- **przeprowadza krytyczną konfrontację tekstu literackiego z innymi tekstami kultury;**

ocena celująca:

- krytycznie ocenia sposób i cel wykorzystania konwencji klasycznych, romantycznych i współczesnych;
- krytycznie ocenia użycie środków językowych i kompozycyjnych wykorzystanych w tekście;
- kategoryzuje zjawiska poetyckie;
- krytycznie ocenia sposoby kreacji świata przedstawionego w literaturze współczesnej;
- wyjaśnia różnice pomiędzy porównywanymi utworami, czy fragmentami utworów, wykorzystując różnorodne konteksty;
- interpretuje teksty w sposób oryginalny;
- wykorzystuje różnorodne konteksty, wpisując je w przestrzeń kultury XX wieku i współczesności;
- ocenia sposób zastosowania języka w tekście jako element budowy literackiej kreacji;
- łączy estetykę języka z etyką i ontologią;
- **proponuje własne konfrontacje tekstu literackiego z innymi tekstami kultury;**

TWORZENIE WYPOWIEDZI I ŚWIADOMOŚĆ JĘZYKOWA

Ocena dopuszczająca:

- pisze teksty argumentacyjne na wskazany temat

Ocena dostateczna:

- sprawnie posługuje się językiem mówionym
- dokonuje analizy tematu umożliwiającej przygotowanie rozprawki problemowej, interpretacyjnej, referatu lub recenzji;
- opracowuje redakcyjnie swój tekst;

Ocena dobra:

- tworzy poprawne teksty logicznie i konsekwentnie je argumentując oraz ilustrując odpowiednio dobranymi przykładami

Ocena bardzo dobra:

- **świadomie operuje dobrze dobranymi środkami językowymi;**
- sprawnie posługuje się językiem polskim w pracach pisemnych;

Ocena celująca:

- wykazuje się refleksyjnym podejściem do języka;

Wymagania edukacyjne niezbędne do otrzymania przez ucznia poszczególnych śródrocznych i rocznych ocen klasyfikacyjnych z języka polskiego

Ocena niedostateczna

Uczeń:

- nie zdobył podstawowych wiadomości określonych w podstawie programowej w zakresie wiedzy historycznoliterackiej;
- nie zna treści i problematyki lektur obowiązkowych;
- nie opanował podstawowych umiejętności redagowania wypowiedzi argumentacyjnych;
- nie ma elementarnej wiedzy o języku.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- pobieżnie zna treść i problematykę lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej;
- rozpoznaje tylko podstawowe związki przyczynowo-skutkowe w zakresie wiedzy o kulturze;
- sytuuje w czasie i przestrzeni tylko najważniejsze wydarzenia literackie;
- odszukuje tylko najważniejsze informacje w tekście nieliterackim;
- objaśnia z pomocą nauczyciela znalezione informacje;
- posługuje się podstawowymi odmianami polszczyzny;
- dostrzega i koryguje niektóre typy błędów językowych;
- przedstawia przy pomocy nauczyciela wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej;
- redaguje z pomocą nauczyciela teksty własne;
- rozumie podstawy periodyzacji literatury,
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne,
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego;
- rozróżnia pojęcie stylu i stylizacji, rozumie ich znaczenie w tekście;
- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych;
- rozpoznaje i charakteryzuje główne style w architekturze i sztuce;
- **tworzy plan kompozycyjny i dekompozycyjny tekstów o charakterze argumentacyjnym;**

Ocena dostateczna

Uczeń spełnia wymagania na niższą ocenę, a ponadto:

- zna treść i problematykę większości lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej;
- wskazuje podstawowe wydarzenia literackie;
- przyporządkowuje wcześniej poznany tekst kultury (na podstawie konwencji, stylu, obyczaju oraz obrazu kultury materialnej) do określonej epoki literackiej;
- dokonuje elementarnej analizy porównawczej utworów;
- wykorzystuje znalezione informacje i przeprowadza analizę źródeł informacji;
- posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- dostrzega różne typy błędów językowych;
- przedstawia wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej;
- redaguje teksty własne;
- aktywnie słucha wykładu i potrafi go streścić;

- odróżnia fakty od opinii;
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter;
- przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- określa wpływ starożytnego teatru greckiego na rozwój sztuki teatralnej; rozumie pojęcie katharsis i charakteryzuje jego rolę w kształtowaniu odbioru dzieła;
- wykorzystuje wiedzę z dziedziny fleksji, słowotwórstwa, frazeologii i składni w analizie i interpretacji tekstów oraz tworzeniu własnych wypowiedzi;
- rozpoznaje argumentacyjny charakter różnych konstrukcji składniowych i ich funkcje w tekście; wykorzystuje je w budowie własnych wypowiedzi;
- rozróżnia style funkcjonalne polszczyzny oraz rozumie zasady ich stosowania;
- rozpoznaje rodzaje stylizacji (archaizacja, dialektyzacja, kolokwializacja, stylizacja środowiskowa, biblijna, mitologiczna itp.) oraz określa ich funkcje w tekście;
- rozumie pojęcie znaku językowego oraz języka jako systemu znaków; rozróżnia typy znaków i określa ich funkcje w tekście;
- zna pojęcie aktu komunikacji językowej oraz jego składowe (komunikat, nadawca, odbiorca, kod, kontekst, kontakt);
- stosuje zasady ortografii i interpunkcji, w tym szczególnie: pisowni wielką i małą literą, pisowni łącznej i rozłącznej partykuły nie oraz partykuły -bym, -byś, -by z różnymi częściami mowy; pisowni zakończeń -ji, -ii, -i; zapisu przedrostków roz-, bez-, wes-, wz, ws-; pisowni przyimków złożonych; pisowni nosówek (ą, ę) oraz połączeń om, on, em, en; pisowni skrótów i skrótowców;
- rozumie i stosuje w tekstach retorycznych zasadę kompozycyjną (np. teza, argumenty, apel, pointa);
- rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych, i stosuje je we własnych tekstach;
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni;
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
- buduje wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;
- reaguje na przejawy agresji językowej, np. zadając pytania, prosząc o rozwinięcie lub uzasadnienie stanowiska, wykazując sprzeczność wypowiedzi;
- wykorzystuje wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosuje kryteria poprawności językowej.
- **rozpoznaje w utworach literackich konwencje: baśniową, mimetyczną; wylicza ich cechy;**
- **rozumie pojęcie archetypu, rozpoznaje archetypy w utworach literackich oraz określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;**
- **rozpoznaje nawiązania do tradycji biblijnej i antycznej w kulturze współczesnej;**
- **określa rolę języka w budowaniu obrazu świata;**
- **odróżnia elementy stałe i fakultatywne przemówień;**

Ocena dobra

Uczeń spełnia wymagania na niższą ocenę, a ponadto:

- dobrze zna treść i problematykę lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej; samodzielnie dokonuje analizy i interpretacji wskazanego tekstu kultury w kontekście macierzystym; znajduje i porównuje informacje zawarte w różnych (nie tylko pisanych) źródłach;
- przeprowadza krytyczną analizę źródeł informacji;
- sprawnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;
- rozróżnia pojęcia błędu językowego i zamierzonej innowacji językowej, rozpoznaje i poprawia różne typy błędów językowych;
- samodzielnie przedstawia wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej;
- sprawnie redaguje teksty własne;
- aktywnie słucha wykładu, potrafi go streścić, w punktach zapisać najważniejsze tezy;
- odróżnia fakty od opinii, tworzy własne opinie;
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje;
- rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;
- w interpretacji utworów literackich odwołuje się do tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, Dziadów cz. II oraz Pana Tadeusza Adama Mickiewicza, Zemsty Aleksandra Fredry, Balladyny Juliusza Słowackiego;
- porównuje utwory literackie lub ich fragmenty, dostrzega kontynuacje i nawiązania w porównywanych utworach, określa cechy wspólne i różne;
- rozpoznaje obecne w utworach literackich wartości uniwersalne i narodowe; określa ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości;
- charakteryzuje główne prądy filozoficzne oraz określa ich wpływ na kulturę epoki;
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu;
- rozumie zróżnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;
- zna, rozumie i funkcjonalnie wykorzystuje biblizmy, mitologizmy, sentencje, przysłowia i aforyzmy obecne w polskim dziedzictwie kulturowym;
- wykorzystuje składniowo-znaczeniowy charakter interpunkcji do uwypuklenia sensów redagowanego przez siebie tekstu;
- wyjaśnia, w jaki sposób użyte środki retoryczne (np. pytania retoryczne, wyliczenia, wykrzyknienia, paralelizmy, powtórzenia, apostrofy, przerzutnie, inwersje) oddziałują na odbiorcę;
- rozróżnia pragmatyczny i etyczny wymiar obietnic składanych w tekstach reklamy;
- zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;
- tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, referat, szkic interpretacyjny, szkic krytyczny, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;
- stosuje zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;
- **rozumie pojęcie tradycji literackiej i kulturowej, rozpoznaje elementy tradycji w utworach, rozumie ich rolę w budowaniu wartości uniwersalnych;**
- **rozumie pojęcie parafrazy, parodii i tawestacji, wskazuje ich wzorce tekstowe; wykorzystuje te pojęcia w interpretacji utworu literackiego;**
- **stosuje podstawowe zasady pisowni polskiej (fonetyczną, morfologiczną, historyczną i konwencjonalną) w zachowaniu poprawności zapisu wypowiedzi.**

Ocena bardzo dobra

Uczeń spełnia wymagania na niższą ocenę, a ponadto:

- szczegółowo zna treść i problematykę lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej;
- samodzielnie interpretuje tekst literacki w różnych kontekstach;
- hierarchizuje pod względem stopnia ważności wydarzenia literackie, uzasadnia swój wybór;
- przeprowadza rozmaite interpretacje tekstów kultury;
- samodzielnie ocenia wydarzenia kulturalne;
- samodzielnie przedstawia wyniki swojej pracy w formie ustnej i pisemnej;
- sprawnie redaguje teksty własne i cudze;
- aktywnie słucha wykładu, potrafi wykonać notatki w różnorodny sposób;
- formułuje własne opinie i konfrontuje je z innymi poglądami;
- aktywnie wykorzystuje swoją wiedzę;
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz ich związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje je refleksji;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny;
- rozumie stylistyczną funkcję zamierzonego błędu ortograficznego w tekście artystycznym
- odróżnia streszczenie od parafrazy; funkcjonalnie stosuje je w zależności od celu wypowiedzi;
- stosuje retoryczne zasady kompozycyjne w tworzeniu własnego tekstu; wygłasza mowę z uwzględnieniem środków pozajęzykowych;
- **porównuje różnorodne propozycje odczytania tego samego utworu literackiego;**
- **porównuje teksty kultury, uwzględniając różnorodne konteksty;**
- **odczytuje poglądy filozoficzne zawarte w różnorodnych dziełach;**
- **rozpoznaje i charakteryzuje styl indywidualny (dzieła literackiego, autora) oraz styl typowy (gatunku literackiego, prądu literackiego, epoki) i wykorzystuje tę wiedzę w interpretacji utworu literackiego;**

Ocena celująca

Uczeń spełnia wymagania na niższą ocenę, a ponadto:

- ma pełną wiedzę historycznoliteracką i posługuje się nią w różnych trudnych sytuacjach problemowych;
- szczegółowo zna treść i problematykę lektur obowiązkowych wskazanych w podstawie programowej;
- czyta ze zrozumieniem trudny tekst literacki i samodzielnie go interpretuje;
- bezbłędnie podaje (na podstawie konwencji, stylu, obyczaju oraz obrazu kultury materialnej) czas powstania nowego tekstu kultury oraz jego powiązania z kontekstami: historycznym, filozoficznym i artystycznym;
- zauważa rozmaite interpretacje tekstów kultury i je ocenia;
- zna dodatkową literaturę krytyczną dotyczącą sztuki i wydarzeń kulturalnych, stosuje tę wiedzę w różnych sytuacjach problemowych;
- bezbłędnie posługuje się różnymi odmianami polszczyzny w zależności od sytuacji komunikacyjnej;

- odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;
- rozróżnia typy argumentów, w tym argumenty pozamerytoryczne (np. odwołujące się do litości, niewiedzy, groźby, autorytetu, argumenty ad personam);
- w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;
- **rozpoznaje mitologizację i demitologizację w utworach literackich, rozumie ich uniwersalny charakter oraz rolę w interpretacji;**
- **rozumie proces kształtowania się systemu gramatycznego i potrafi wskazać jego elementy we fleksji, fonetyce i składni.**